

Odd Gunnar Skagestad:

Antarktistraktatens effekt på norsk politikk – ”sovepute” eller inspirasjon?

Det er i disse dager 50 år siden Antarktistraktaten ble undertegnet. Det kan være god nok grunn til å stoppe opp og stille spørsmålet om den betydning traktaten kan ha hatt for norsk politikk gjennom denne tidsepoken. Men først noen ord om selve temaet: ”Politikk” er her et nøkkelord, som i utgangspunktet kan forstås generelt, dvs. traktatens effekt på norsk politikk i bred forstand – innenriks så vel som utenriks. Eller man kan anlegge et snevrere perspektiv – dvs. traktatens effekt på norsk polarpolitikk, eller enda snevrere: Traktatens effekt på norsk politikk i Antarktis, evt. definert som traktatens gyldighetsområde (syd for 60⁰ S.).

Stikkordene ”sovepute” eller *inspirasjon* gir en antydning – men heller ikke mer - om at det ved foreliggende anledning helst er sistnevnte perspektiv som bør anlegges. Når så er sagt, skal ikke det bredere perspektivet uten videre avskrives som uinteressant. Antarktistraktaten har riktignok aldri vært noe stort tema i norsk innenrikspolitikk, men dersom vi ser på utenrikspolitikken, vil vi se at flere interessante problemstillinger raskt melder seg. Ett eksempel er utviklingen av havretten på 1970-tallet (og senere): Hvordan kan erfaringene med Antarktissamarbeidet her ha preget norske holdninger, posisjoner og handlemåter?

Eller et enda mer aktuelt eksempel – vår politikk i Arktis og spesielt med hensyn til det indre Polhav, hvor Norge og de øvrige 4 kyststater i mai ifjor gikk sammen om den såkalte Ilulissat-erklæringen,¹ hvor budskapet til verdenssamfunnet forøvrig nettopp var at Antarktistraktaten *ikke* er noen anvendbar modell for et eventuelt utvidet internasjonalt samarbeid i Arktis. Dette kan synes som en digresjon, men det var faktisk et tema som utenriksminister Jonas G. Støre spesielt tok opp og understreket i sin tale i Washington 6. april i år på fellesmøtet av Antarktistraktatens konsultative parter (ATCM)² og Arktisk Råd i anledning av traktatens forestående 50-årsjubiléum, hvor han med uttrykkelig referanse til Antarktistraktaten erklærte

¹ Tekst på det danske utenriksministeriets nettside [http://www.um.dk/NR/rdonlyres/BE00B850-D-278-4489-A6BE-6AE230415546/0/Arctic OceanConference.pdf](http://www.um.dk/NR/rdonlyres/BE00B850-D-278-4489-A6BE-6AE230415546/0/Arctic%20OceanConference.pdf).

² Antarctic Treaty Consultative Meetings.

at "I see no need for a new, comprehensive international legal regime governing the Arctic Ocean".³

Men dét får likevel være en annen diskusjon: Temaet her er hvorvidt og/eller hvordan traktaten kom til å påvirke norsk politikk i Antarktis. Førte traktaten til en omlegging av politikken, og i så fall i hvilken retning? Resulterte den i redusert interesse, et svekket engasjement, et svinnende fokus og en selvtilfreds sløvet bevissthet, kort sagt – for å bruke en slik spissformulering - som en *sovepute*? Eller virket den tvert i mot som en vekker, en vitaminsprøyte, en skjerpet bevissthet, en ansporing til dåd eller en inspirasjon til fornyet innsats?

Temaet er formulert som et spørsmål – som forutsetningsvis vel tenkes å skulle besvares. Dét er jeg trygg på at vårt prosjekt vil bidra til. Dette seminaret er imidlertid ikke anledningen for å trekke de bastante konklusjoner, men for å identifisere faktorer som må inngå i en fruktbar drøftelse.

For et slikt formål er det nødvendig å se på de forutsetningene som lå til grunn for inngåelsen av Antarktistraktaten, dvs. aktørenes mål og motiver, deres handlingsrom, opsjoner og forventninger. I en slik situasjon er det lett å falle for fristelsen til så å si å gå tilbake til det gamle testamente, dvs. rulle opp hele det historiske bakteppet med suverenitets-konfliktene og kravsproblematikken, dvele ved den skjellsettende og avgjørende rolle som Det Internasjonale Geofysiske År (IGY 1957-58) kom til å spille, samt rekapitulere hele forhandlingsspillet og den verdenspolitiske konteksten hvor dette spillet utspant seg.

Noe slikt vil selvsagt føre for langt her.

La meg likevel få minne om hovedtrekkene ved partenes utgangspunkt for inngåelse av Antarktistraktaten. Vi hadde altså å gjøre med tolv parter, hvorav syv hevdet krav på suverenitet over større eller mindre deler av det antarktiske fastland og tilliggende øyer eller permanente isdannelser. De syv utgjorde ingen homogen gruppe: Flere av kravene stod i innbyrdes konflikt, og spesielt var forholdet spent mellom arvefiendene Storbritannia og Argentina. Men i ett henseende var de alle så å si i samme båt: Felles for samtlige syv kravshaverland var (og er) at deres respektive territorialkrav har hatt (og har) en skjør internasjonal basis. Jeg antyder selvsagt ikke her at Norges folkerettslige grunnlag for annekshjonen av Dronning Maud Land skulle være noe mindre enn bunnsolid. Men selv om

³ http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dep/utenriksminister_jonas_gahr_store/taler_arti...

Norges – og de øvrige kravshaverlands – folkerettslige argumentasjon var aldri så solid, så var kravenes *politiske status* definert ved et merkbart fravær av den trygge forankringen som en bred internasjonal anerkjennelse kan gi. Som om ikke dette var nok, ble kravene dessuten aktivt utfordret fra flere hold, herunder tunge aktører som i første rekke USA, men også Sovjetunionen. Hva det øvrige såkalte verdenssamfunnet angår, var holdningene gjennomgående dels uforpliktende eller passivt likegyldige, dels skeptiske eller direkte negative.

Når Antarktistraktaten overhodet kunne bli en realitet, skyldtes det først og fremst partenes *presserende politiske behov* for å finne en løsning som ivaretok deres hevdvunne nasjonale interesser og tilhørende investeringer. Det dreiet seg om materielle investeringer, men særlig investeringer i nasjonal prestisje. For kravshaver-statene i særdeleshet hadde situasjonen på 1950-tallet utviklet seg dithen at de hadde ”malt seg inn i et hjørne”, eller iallfall pådratt seg en betydelig fallhøyde med ukomfortable utsikter. For disse – men i varierende grad også for de øvrige forhandlingsparter – kom det amerikanske forhandlingsinitiativet som et ”mulighetenes vindu” med hensyn til å få til en overenskomst med æren i behold, uten tilsynelatende å måtte akseptere noen ydmykende kapitulasjon eller sette over styr hevdvunne posisjoner som man ganske enkelt ikke kunne gi opp.

Ved sine anneksjoner i syd hadde kravshaverlandene hver især pådratt seg et *markeringsbehov* – behovet for å vise seg selv og andre at man tok sine krav alvorlig, og behovet for gjennom handling å synliggjøre sin seriøsitet som internasjonale aktører.

Med Antarktistraktaten på plass var noe av presset i så måte fjernet. Truselbildet var endret radikalt. Traktaten – og spesielt dens artikkel VI – medførte en formalisering eller ”frysing” av *status quo ante*, og betydde derfor også en umiddelbar opphevelse av de truslene og utfordringene som kravene hadde vært utsatt for. For såvidt betydde traktaten at kravshaverne nå kunne puste lettet ut.

Traktaten hadde riktignok ikke gitt kravshaverne noen nettogevinst. Ikke en tøddel i traktaten gav dem noen styrkelse av kravene. Men de hadde heller ikke måttet tåle noe netto tap, og hva bedre var: Traktaten innebar – iallfall på papiret – en garanti mot eventuelle senere svekkelser av kravene. *Status quo* var sikret, og kravshaverne behøvde ikke gjøre det skapte grunn for å opprettholde sin stilling i Antarktis, med de streker og de navn som de hadde rukket å tegne inn på kartet.

For kravshaverlandene kunne Antarktistraktaten lett fortone seg som en gedigen *sovepute*. Men var det slik?

Hva med de virksomhetene som var forutsatt og foreskrevet i traktatens artikler II,⁴ III⁵ og VII⁶? Og hva med de videre føringene som var nedfelt i artikkel IX⁷?

Antarktistraktatens dynamiske karakter tilsa at det ikke var meningen at partene skulle ligge på latsiden. Traktaten gav ikke bare et pusterom med hensyn til suverenitetsspørsmålene, den påla også partene konkrete, omfattende og kostbare arbeidsoppgaver. Var dette en side ved traktaten som skulle bli en inspirasjon til fornyet og forsterket aktivitet?

De konsultative parter hadde egenmektig etablert seg selv som en eksklusiv klubb som langt på vei var tuftet på prinsippet om "*Noblesse oblige*" ("adelskap forplikter"). De oppgavene (hovedsakelig i form av vitenskapelig forskningsinnsats) som var blitt nedfelt i traktaten, utgjorde også en permanent *utfordring* til partene. Det var en utfordring som vel kunne oppleves som byrdefull, men som også kunne anspore til ressurskrevende innsats for å demonstrere at man var klubb-medlemskapet verdig. Selv om traktaten ikke opererer med noen eksklusjons-paragraf, måtte denne utfordringen rimeligvis kunne oppleves som reell og følbart av spilllets seriøse aktører.

Dermed står man overfor spørsmålet om i hvilken grad traktaten kom til å påvirke kravshaverlandene i den ene eller annen retning, - som en *sovepute* eller tvert om som en utfordring og inspirasjon til nye bragder? Vi kan trygt legge til grunn at denne problematikken ikke var – eller er – et særnorsk anliggende. Spørsmålet om hvorvidt Antarktistraktaten ble en *sovepute* eller en inspirasjon er et tema som berører samtlige kravshaverslands Antarktis-politikk. Vårt anliggende her er imidlertid hvordan *Norge* responderte på den situasjonen som traktaten skapte.

For Norge meldte denne problemstillingen seg umiddelbart etter at traktaten var undertegnet. Det kunne nærmest synes som et forvarsel om hva som senere skulle komme, at selve spørsmålet om Norges ratifisering av Antarktistraktaten fikk en sur behandling i Stortinget pga. slurvete saksforberedelse.⁸ Blant annet var det i første omgang (i den opprinnelige proposisjonen om ratifisering) ikke blitt opplyst at ratifikasjon nødvendiggjorde lovendring,

⁴ Forsknings samarbeid "slik dette ble praktisert i Det Internasjonale Geofysiske År".

⁵ Utveksling av vitenskapelig personell og forskningsresultater.

⁶ Bestemmelsene vedrørende observasjons-/inspeksjonsvirksomheten.

⁷ Gjøre mål og "forretningsorden" for de konsultative møter.

⁸ Se Odd Gunnar Skagestad, *Norsk polarpolitikk*, Osl 1975, s.91-92.

heller ikke hadde man rukket å la utenriks- og konstitusjonskomitéen få ferdigbehandle saken. Saken kom imidlertid på et haltende vis i havn, og 2. juni 1960 kunne Kongen sanksjonere Lov nr. 17 om endring i Lov av 27. februar 1930 om Bouvetøya, Peter I's Øy og Dronning Maud Land, hvilket gjorde det mulig å ratifisere traktaten.

I boken Norway in the Antarctic skriver Olav Orheim at *”Tore Gjelsvik took over as the Norwegian Polar Institute’s director in 1960. He immediately got the message that now that the Antarctic treaty had been designed there was no longer any foreign policy justification for Norwegian activity in Antarctica”*.⁹ Traktaten ble med andre ord så å si offisielt tildelt funksjonen som utenrikspolitisk sovepute.

Mens andre land trappet opp sin aktivitet i Antarktis, trappet Norge ned. Belgias, Japans og Sovjetunionens forskningsbaser i Dronning Maud Land ble opprettholdt, og de to sistnevnte er faktisk fortsatt – 50 år senere – i drift. Den norske basen Norway Station (en helårs forskningsstasjon etablert i forbindelse med IGY) ble overlatt til sydafrikanerne, som senere utvidet sin virksomhet med stasjonen SANAE¹⁰ – også denne innenfor det norske bilandet. Som eksempel på norsk politikk på sitt gjerrigste i denne fasen kan nevnes at i 1961 satte Finansdepartementet foten ned for at Polarinstituttet skulle få bruke innsparte midler til å sende to topografer med rutebåt til Southampton. Der skulle de gå ombord i et britisk forskningsfartøy og – vederlagsfritt - være med på å kartlegge landområder i Antarktis som Norge gjorde krav på.

I løpet av 1960-årene inntraff en stadig mer iøynefallende ubalanse mellom på den ene side en manglende norske innsats og på den annen side, en økende internasjonal virksomhet i Antarktis. Bortsett fra enkelte kritiske røster som advarte mot denne utviklingen (og som knapt kunne sies å utgjøre noen ”pressgruppe”), påkalte ikke Antarktis noe engasjement av betydning i den norske hjemlige opinion eller blant landets politikere. I den grad polarspørsmål inngikk i den politiske diskurs, var hovedfokus på Arktis og fremfor alt Svalbard.

Blant tildragelser som i noen grad representerer et avvik fra dette helhetsbildet, skal nevnes at regjeringen i oktober 1969 gav sin tilslutning til et notat fra Industridepartementet, som konkluderte med at Norge burde holde fast ved sine suverenitetskrav i Antarktis, og at

⁹ Olav Orheim, ”Research takes over – from Maudheim to Troll”, kap.4. i boken Norway in the Antarctic, Oslo 2008, s.78. Også gjengitt i norsk språkversjon av Hans Christian Erlandsen i hans bok Kalde kyster – ukjent land, Oslo 2009, s.219.

¹⁰ South African National Antarctic Expedition.

spørsmålet om opprettelse av en fast stasjon med 1-2 års varighet skulle tas opp til nærmere vurdering når man hadde vunnet ytterligere erfaringer med samarbeidsekspedisjonene med USA (dvs. amerikanske ekspedisjoner som generøst lot et mindre antall norske forskere få delta). Med andre ord, temmelig beskjedne greier – men nok til å avstedkomme følgende oppstemte kommentar i Aftenposten:¹¹ *”For første gang har en norsk regjering avgitt noe som må kalles en prinsippløst om hva vi ønsker og akter å gjøre på mer langsiktig basis i det eneste fremmede kontinent hvor vi hevder rett til noe territorium”*. Videre sluttet regjeringen i januar 1973 seg til et notat fra Utenriksdepartementet, hvor det blant annet (som tidligere) ble konkludert med at Norge burde fastholde sine suverenitetskrav i Antarktis, og at Norge burde støtte bestrebelsene for en utbygging av forskningssamarbeidet.

Hvordan en sentral norsk deltager opplevde denne utviklingen fremgår av følgende utsagn av Polarinstituttets direktør Tore Gjelsvik i 1973:¹²

”Etter 1960 har ikke Norge sendt ut en eneste selvstendig ekspedisjon til Antarktis. I enkelte år har mindre grupper eller enkeltpersoner deltatt i andre lands ekspedisjoner, eller blitt fraktet inn i feltområdene med fly fra andre nasjoner. Vårt samarbeid har vesentlig vært med USA. Dette er den desidert billigste form for antarktisk forskning, men det er også den som gir minst nasjonal prestisje, og som minst styrker våre suverenitetskrav. En slik innsats må karakteriseres som ren minimumsaktivitet, som ikke i lengden vil gi Norge plass ved Antarktisstatenes rådsbord”.

Og Gjelsvik fremholdt videre at:

”Hvis vi fortsatt ønsker å bli tatt alvorlig som Antarktisstat, må vi – i hvert fall periodevis – drive en betydelig øket aktivitet. Dette synspunkt er helt i tråd med de konklusjoner to regjeringer har sluttet seg til i 1969 og 1973. Allikevel har det hittil ikke vært bevilget noen midler til en slik øket aktivitet. Denne saken kan ikke lenger utsettes”.

Når Gjelsvik på en så direkte måte koblet forskningsinnsats til opprettholdelse og styrkelse av suverenitetskrav, var dette i pakt med den rådende oppfatningen i tiden – at slik virksomhet ikke bare tjente forskningsmessige formål, men i høy grad også tjente som redskap for landets utenrikspolitiske interesser (...forøvrig et syn som også tør ha gyldighet idag).

¹¹ Oppslag i Aftenposten 25. oktober 1969.

¹² Norsk Polarinstitutt, Perspektivanalyse, desember 1973.

I løpet av 1970-tallet inntraff et omslag i retning av større norsk aktivitet i Antarktis, siden 1976/77 ved regelmessige (dvs. hvert 3. år) sommerekspedisjoner. Nøyaktig hva som forårsaket denne endringen, er et spørsmål som bør gjøres gjenstand for nærmere studier. Noe av fortjenesten må åpenbart tilskrives direktør Gjelsvik og hans iherdige personlige og faglige engasjement, men mer komplekse forhold og hensyn spilte utvilsomt inn. Det kan blant annet være nærliggende å vise til den styrkelsen av polarpolitikken generelt som opprettelsen av Det Interdepartementale Polarutvalg i 1971 medførte. Et annet forhold kan være den økende internasjonale oppmerksomheten som gjorde seg gjeldende fra begynnelsen av 1970-tallet med hensyn til de antatte fremtidige mulighetene for utnyttelse av økonomiske ressurser (mineralressurser) i Antarktis. Dette var et tema som etterhvert kom til å prege de jevnlig konsultative møtene (ATCM) mellom traktatpartene, og som toppet seg omkring 1990 med det mislykkede forsøket (etter mange års intense forhandlinger) på å få istand en antarktisk mineralkonvensjon (kjent ved akronymet CRAMRA)¹³, - hvoretter man imidlertid kom i mål i 1991 med den noe mer beskjedne Miljøprotokollen. Selv om denne fremstod som mindre ambisiøs enn CRAMRA, betydde den i realiteten at hele dette sensitive problemkomplekset ble ”lagt på is” gjennom et 50-års moratorium.

En digresjon: Mineralressursspørsmålet i Antarktis var tema for et internasjonalt seminar som jeg selv hadde gleden av å være med på å arrangere ved Fridtjof Nansen-Stiftelsen på Polhøgda i mai/juni 1973. Og jeg ser nå at denne hendelsen blir omtalt av fhv. polarambassadør Rolf Trolle Andersen i boken Norway in the Antarctic, hvor forfatteren fremholder at det nettopp var dette seminaret som gav støtet til den internasjonale forhandlingsprosessen om dette spørsmålet.¹⁴

Uansett hvilke årsakssammenhenger som måtte tillegges størst vekt, kunne man siden slutten av 1970-tallet registrere en merkbar økning i norsk Antarktis-relatert aktivitet på følgende områder:

- Egne forskningsekspedisjoner med drift av egne baser (med milepæler som etableringen av ”Troll Station” i 1990 og utbyggingen av denne i 2005 til helårsstasjon med egen flyplass)
- Utveksling av vitenskapelig personell (art. III)

¹³ Convention on the Regulation of Antarctic Mineral Resources Activities.

¹⁴ Rolf Trolle Andersen, ”Resource management and protection of the environment”, kap.6 i boken Norway in the Antarctic, op.cit., s.114.

- Et særskilt nordisk samarbeidsarrangement, med ekspedisjoner fra Norge, Sverige og Finland i en turnusordning over treårs-sykluser
- Annen feltaktivitet i medhold av Antarktistraktaten (inspeksjoner jfr. art. VII)
- Deltagelsen i det forskningspolitiske samarbeidet i SCAR (Scientific Committee for Antarctic Research)
- Deltagelsen i de konsultative møter mellom traktatpartene (ATCM), med særlig vekt på utviklingen av miljøvernbestemmelser for Antarktis
- Deltagelsen i utbyggingen av Antarktistraktat-systemet med blant annet de nye avtaleverkene CCAMLR¹⁵ og det uforløste CRAMRA-initiativet. Spesielt i sistnevnte var Norge en pådriver, og etter at dette havarete spilte Norge en nøkkelrolle med hensyn til å redde stumpene av CRAMRA-prosessen og i stedet få på plass Miljøprotokollen

Innenfor denne utviklingen med hensyn til aktivitetsnivå og -omfang kan vi også registrere en gradvis forskyvning med hensyn til tematisk vektlegging. Allerede på 1960-tallet begynte Antarktis-samarbeidet å gjennomgå en gradvis endring fra forskning til et sterkere fokus på natur- og miljøvern.¹⁶ Dette gjaldt ikke bare for Norges vedkommende, men var en generell trend, som bare har fortsatt frem til vår tid.

Senere – og særlig etter århundreskiftet – har vi kunnet registrere en ytterligere fokusforskyvning i retning av vår tids fremste motetema, nemlig *klimaspørsmål*. Heller ikke i så måte står Norge i noen særstilling blant Antarktis-statene, men synes likevel å utmerke seg med høy profil og høy sigarføring, som pådriver og spydspiss. Som eksempel kan fremheves at Norge ved inneværende års konsultative møte av traktatpartene (ATCM XXXII i Baltimore) fikk vedtatt et forslag om at det til neste år holdes et ekspertmøte om klimaendringer.¹⁷ Norge har senere sendt ut invitasjon til et slikt møte, som vi finne sted i Svolve 6.-9. april 2010.

Norsk feltaktivitet i Antarktis gjennom de siste 30 årene er beskrevet av Olav Orheim i kap.4 i boken Norway in the Antarctic på en kortfattet og oversiktlig måte – og ikke minst med et perspektiv som også omfatter denne virksomhetens *politiske* aspekter og beveggrunner.

¹⁵ Convention for the Conservation of Marine Living Resources in the Antarctic, inngått i 1980.

¹⁶ Odd Gunnar Skagestad, Vitenskapelig utforskning som internasjonalt samarbeidsobjekt i poarområdene, Studie AA:S/I, Fridtjof Nansen-Stiftelsen på Polhøgda 1974, 40 sider.

¹⁷ ATCM XXXII, Decision 1 (2009) i samsvar med Recommendation IV-24.

Likeledes er Norges deltagelse i det politiske spillet vedrørende Antarktis beskrevet inngående i Rolf Trolle Andersens to artikler - kap.5 og kap.6 - i samme bok, hvor han fremfor alt vektlegger Norges rolle som pådriver for spillets *samarbeidsdimensjon*.

Mitt lille innledningsforedrag pretenderer ikke å bringe ny kunnskap ut over det man her kan lese seg til. Det faller imidlertid naturlig å runde av med å samle trådene omkring det som skjedde den 11. februar 2005:

En merkedag i norsk polarhistorie: Etter nær ni timer i et av Forsvarets Hercules transportfly landet Dronning Sonja og hennes følge mykt og trygt på den norske storflyplassen i Antarktis. Aldri før hadde en norsk kongelig besøkt Dronning Maud Land – vår sydligste provins. Begivenheten ble omfattet med stor interesse i media, som kunne bringe mange tildels lesverdige og severdige reportasjer, - stort sett av ”politisk korrekt” gehalt. For et sosialpsykologisk interessert publikum brakte dessuten Dagens Næringsliv frilynte og farverike, for ikke å si surrealistiske, observasjoner omkring stedets og begivenhetens møte med Dronningens haleheng av politikere, byråkrater, forskningspersonell, hoffdamer, pressefolk m.m.¹⁸

Hva var det som foregikk? Et kostbart PR-jippo med eksotisk setting, iscenesatt av geskjeftige operatører for å mane frem en virtuell virkelighet med ekko fra en i dobbelt forstand fjern fortid? Resirkulering av våre polarmyter, - myter om fornstore bragder, som i synergi med det tidsriktige bildet av et moderne høyteknologi-samfunn og den humanitære stormakt skulle gi frisk næring til vårt nasjonale mantra om at det er typisk norsk å være god?

Selvsagt var det også noe mer. Foranledningen for begivenheten, hvor åpningen av flyplassen kunne være en stor nok attraksjon i seg selv, var åpningen av forskningsstasjonen ”Troll”. Stasjonen med det angivelig heilnorske navnet hadde riktignok eksistert siden 1990. Det nye var oppgradering av anlegget og omlegging til permanent helårsdrift: Norges første helårs forskningsstasjon i Antarktis på 45 år! Dermed hadde Norge påny inntatt sin rettmessige plass som polarnasjon av første rang.

For det hjemlige publikum bidro medias reportasjer – ikke minst de direkte sendte fjernsynsoverføringene – til å gi dette fjerne isødet en ny dimensjon av nærhet og tilhørighet; definert som et territorium hvor det norske flagg var kommet for å bli. Ekspedisjonens formål

¹⁸ Eskil Engdal, artikkelen ”Polarliv og røre”, Dagens Næringsliv, 19. februar 2005.

og profil fremstod fremfor alt som en bekreftelse på at det bestod en klar vilje til fortsatt, målrettet og forsterket norsk nærvær i Dronning Maud Land.

Så enkelt måtte det rimeligvis fortone seg i februar 2005: Troll-stasjonen skulle åpenbart feie til side all tvil om at Norge var villig til å satse på ”sitt” kravsområde – vårt eget *biland* - i Antarktis. Mindre enn fem måneder senere kom det riktignok for en dag at satsingen hadde skjedd på et mangelfullt budsjettmessig grunnlag. I et presseoppslag 3. juli ble det hevdet at ”prestisjeprosjektet i Antarktis” var blitt flere titalls millioner kroner dyrere enn beregnet. Det ble fremholdt at ingen hadde oversikt over hvor stor kostnadssprekken ville bli, og Polarinstituttets nytiltrådte direktør Jan-Gunnar Winther kunne fortelle til Aftenposten at *”Slik det nå ser ut, blir det ikke helårs drift på Troll”*.¹⁹

Fullt så ille skulle det ikke gå. Norges deltagelse i det 4. Internasjonale Polaråret (IPY, 2007-2009) innebar opprettholdelse av Troll-stasjonen og forsterket eller iallfall videreført forskningsinnsats i Antarktis. Og for å markere virksomhetens politiske dimensjon besøkte statsminister Jens Stoltenberg stasjonen 19. januar 2008 og påfølgende dag satte han – som den første norske statsminister – sine ben på selveste Sydpolen.

Historien slutter selvsagt ikke her. Også i årene fremover vil Antarktistraktaten representere en utfordring til norsk politikk, en utfordring som vil innebære at vi kontinuerlig vil måtte forholde oss til spørsmålet om hva vi egentlig ønsker med vårt engasjement i Antarktis – samt hvilke virkemidler dette tilsier.

¹⁹ Jan Gunnar Winther iflg. Aftenposten 3. juli 2005.